

Warszawa, 19 lutego 2021 r.

MINISTER
SPRAWIEDLIWOŚCI

DLPK-V.454.828.2020

dot. BPS.DKS.KU.0401.28.2020

Pan
Krzysztof Kwiatkowski
Przewodniczący
Komisji Ustawodawczej
Senatu RP

Szanowny Panie Przewodniczący,

w odpowiedzi na pismo z dnia 27 listopada 2020 r., w którym zwrócono się z prośbą o opinię do *projektu ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego* (druk senacki nr 187), uprzejmie informuję, co następuje.

Warta rozważenia jest propozycja zmiany przepisu art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1820), zwanej dalej „ustawą”. Zgodnie z obecnym brzmieniem przepisu uprawnienie do ubiegania się o odszkodowanie lub zadośćuczynienie przysługuje wyłącznie osobom mieszkającym obecnie bądź w chwili śmierci w Polsce, jeżeli były represjonowane przez radzieckie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub organy pozasądowe, działające na obecnym terytorium Polski w okresie od dnia 1 lipca 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r. oraz na terytorium Polski w granicach ustalonych w Traktacie Ryskim, w okresie od dnia 1 stycznia 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r., za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego lub z powodu takiej działalności. Tym samym, jak słusznie zauważył projektodawca, w katalogu podmiotów uprawnionych do ubiegania się o odszkodowanie lub zadośćuczynienie pominięto obywateli Polski, których działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego rozpoczęła się na terytorium Polski, ale w efekcie zmiany granic kontynuowana była poza tym terytorium. Zgodnie więc z projektem ustawy osoby

represjonowane przez radzieckie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub organy pozasądowe, za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, które nie mieszkają w Polsce lub nie mieszkały w Polsce w chwili śmierci, ale mieszkają lub mieszkały w chwili śmierci na ziemiach, które na mocy postanowień Traktatu Ryskiego wchodziły w skład Państwa Polskiego, również będą uprawnione do ubiegania się o odszkodowanie lub zadośćuczynienie za doznane krzywdy. Podkreślenia wymaga to, że w odniesieniu do osób, które poniosły śmierć wskutek represji władz radzieckich za walkę o niepodległy byt Państwa Polskiego, a mieszkały i zmarły na terenach, które Polska utraciła dopiero w lutym 1946 r. – przesłanka domicylu w chwili śmierci jest nieracjonalna, bowiem skutkuje ona faktycznym i prawnym wykluczeniem możliwości dochodzenia roszczeń przez osoby najbliższe represjonowanych. Za powyższą zmianą przemawiają zatem względy słuszności.

Mając jednakże na uwadze zakres przedmiotowej regulacji należy wskazać, że wejście jej w życie spowoduje skutki finansowe dla budżetu państwa w części 15 Sądy powszechne, dziale 755 Wymiar sprawiedliwości, rozdziale 75595 Pozostała działalność, § 4590 Kary i odszkodowania wypłacane na rzecz osób fizycznych, wynikające ze wzrostu wydatków sądów przeznaczonych na wypłatę odszkodowań Skarbu Państwa. W ustawie budżetowej w części 15 Sądy powszechne nie zostały zabezpieczone dodatkowe środki z przeznaczeniem na wypłaty odszkodowań dla osób wskazanych w treści przedmiotowego projektu. Ponadto projektowana regulacja spowoduje dodatkowe obciążenie sądów związane z rozszerzeniem kręgu osób uprawnionych do ubiegania się o odszkodowanie lub zadośćuczynienie na podstawie ustawy. Przedmiotowa zmiana wymaga zatem szczegółowej analizy.

Odnosząc się do kwestii skutków finansowych projektowanej regulacji oraz przedstawienia danych odnośnie do średniej wysokości zasądzonych odszkodowań i zadośćuczynień na podstawie ustawy należy przede wszystkim wskazać, że Ministerstwo Sprawiedliwości nie dysponuje informacjami o potencjalnej liczbie osób, które mogą wystąpić z wnioskiem o wypłatę odszkodowania na mocy zmienionych przepisów. Ponadto ustalenie wysokości odszkodowań i zadośćuczynień pozostawiono w gestii sądu, zatem nie można oszacować nawet przybliżonej wysokości odszkodowań i zadośćuczynień wypłacanych z tego tytułu. Wskazać należy, że w 2019 r. kwota wypłaconych przez sądy powszechne odszkodowań z tytułu realizacji ustawy wyniosła 65 206 tys. zł (§ 4590), natomiast przedmiotowe odszkodowania zostały wypłacone 675 osobom. Tym samym po uśrednieniu wysokości wypłaconego odszkodowania z ww. tytułu szacunkowa kwota jednostkowej wypłaty wyniosła w 2019 r. ok. 97 tys. zł. W oparciu natomiast o dane z 2020 r.

– do dnia 30 listopada 2020 r. kwota wypłaconych przez sądy powszechne odszkodowań z tytułu realizacji ustawy wyniosła 54 096 tys. zł (§ 4590), natomiast przedmiotowe odszkodowania zostały wypłacone 504 osobom, zatem po uśrednieniu wysokości wypłaconego odszkodowania z ww. tytułu szacunkowa, przeciętna kwota jednostkowej wypłaty wyniosła ok. 107 tys. zł.

Odnosząc się natomiast do kwestii dodatkowego obciążenia sądów powszechnych, w tym Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie, w zakresie rozpatrywania spraw o odszkodowanie i zadośćuczynienie uprzejmie informuję, co następuje. Projektowana regulacja znacząco zwiększa obciążenie sądownictwa, skutkiem czego konieczne jest jego wsparcie etatowe. Podkreślenia wymaga to, że wszelkie zmiany legislacyjne, skutkujące wzrostem wpływu spraw do sądów powszechnych, muszą być powiązane z adekwatnym wzrostem etatyzacji w tych grupach zawodowych, które będą zaangażowane w rozpoznawanie spraw. Przedstawiona aktualnie ocena skutków regulacji ustawy nie przewiduje jakiegokolwiek wsparcia sądownictwa powszechnego. W celu realizacji przepisów ustawy – na szczeblu sądownictwa powszechnego – niezbędnym jest pozyskanie co najmniej 14 etatów sędziowskich, 14 asystenckich i 28 urzędniczych (w tym dla Sądu Apelacyjnego w Warszawie – nadrzędnego względem Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie – 4 etaty sędziowskie, 4 etaty asystenckie oraz 8 etatów urzędniczych; dla Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie – 10 etatów sędziowskich, 10 etatów asystenckich oraz 20 etatów urzędniczych). Powyższe etaty są niezbędne dla zachowania sprawności postępowania na wskazanych szczeblach sądownictwa, zwłaszcza że specyfika spraw objętych treścią omawianej regulacji powoduje wymóg ich szybkiego rozpoznania. Powyższe powinno znaleźć odzwierciedlenie w OSR ustawy.

Na marginesie należy wskazać, że ewentualnego, alternatywnego rozważenia wymaga rozszerzenie kognicji wojskowych sądów okręgowych o rozpoznawanie wszystkich kategorii spraw o stwierdzenie nieważności orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, o których mowa w ustawie (w tym spraw o zadośćuczynienie i odszkodowanie). Biorąc pod uwagę specyfikę spraw o stwierdzenie nieważności orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz stale zmniejszający się wpływ spraw do sądów wojskowych, a przede wszystkim ze względu na sprawność prowadzonych postępowań – wydaje się, że przekazanie do rozpoznania przedmiotowych spraw do wojskowych sądów okręgowych usprawni postępowania w tych sprawach. W sytuacjach zaś,

gdy nie można ustalić właściwości miejscowej sądu, sprawę winien rozpoznawać Wojskowy Sąd Okręgowy w Warszawie.

Z up. Ministra Sprawiedliwości

Anna Dalkowska

Podsekretarz Stanu

/podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

Pan Łukasz Schreiber – Minister-Członek Rady Ministrów w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów;
(dot. DSP.WPP.4823.9.25.2020 ML)